

832
R

COGITATIONES PHILOLOGICÆ,
DE
EFFATO SALVATORIS Joh. V: v. 39.

EPREYNATE

ΤΑΣ

ΓΡΑΦΑΣΣ

QUAS

Ex Consensu Ampliss. Philosoph. Collegii Auraiici,

PRÆSIDE

VIRO MAXIME REVERENDO atq. CELEBERRIMO,

**D^N. CAROLO ABRAH.
CLEWBERG,**

L. L. O. O. & Græc. PROFESS. Reg. & Ord.

Pro LAUREA MAGISTERII

Publice examinandas siflere constituit

DAVID ERICUS HÖGMAN,

OSTROBOTNIENSIS.

In Æde Minervæ die XXIX. Julii Ai MDCCLVII.

H. P. M. S.

~~—————~~
ABOÆ, Impressit DIRECT. & Typogr. Reg. Magn. Duc.
Finland. JACOB MERCHELL.

S:æ R:æ M:tis
MAXIMÆ FIDEI VIRO,
REVERENDISSIMO
PRÆSULI ac DOMINO,
**D. N. CAROLO FRID.
MENNANDER.**

S. S. THEOLOGICÆ DOCTORI
EXCELLENTISSIMO,
DIOCESEOS ABOËNSIS EPISCOPO
EMINENTISSIMO,
ACADEMIÆ AD AURAM PRO-CANCELLARIO
MAGNIFICENTISSIMO,
SENATUS ECCLESIASTICI PRÆSIDI
GRAVISSIMO,
SCHOLARUM PER DIOCESESIN EPHORO
ADCURATISSIMO,
REG. SOCIET. QUÆ HOLMIÆ EST, MEMBRO
MAXIME INCLYTO.

MÆCENATI SUMMO.

Quem.
Castalides. Auraicæ. Colunt.
Mufarumque. Suada Laudare. Non. Definit.
Ad. Faciles. Ejus. Lares.

Tenuit.

Tenuis. Mea. Minerva,
Variis. Fortunæ. Fluctibus. Diu. Agitata.
Properat. Spargere. Molam.

Huic. Phœbo.

Scrutinium. Hoc. Haud. Lucubratum.
Nec. Coruscum. Neque. Trabeatum.
In. Pignus. Devotissimi. Animi. Confecro.

Et.

Thuriferum. Munus. Intus. In. Pectore. Latens.
Offero.

Hæc. Si. Vultu. Sereno. Excipiat.

Fertilis. Meus. Orbis. Erit. Rore. Ejus. Favoris.

Atque. Ad. Rogum. Usque.

Non. Meæ. Deerit. Camœnæ. Movere. Hecatomben.

Caldo. Voto. Numen. Movebo.

Ut. Pylum. Ævum. Floreat. Helicon. Aboënsis.

Sub. Tanto. Orbis. Literati. Mæcenate.

Ut. Et. Ipse. Numerans. Nestoreos. Annos.

Ineat. Beata. Regna. Cœli.

NOMINIS TUI REVERENDISSIMI

devotissimus cliens

D. E. HÖGMAN.

Min. Herre.

W Elmånheten. Och. Muserne. Vid. Aura.
Kianna. Och. Bepr. sa.
Eder. Dygd. Eder. Örwickhet. Och. Flit.
Samt. Derigenom. Förwårfrade. Insifter.
Men. Allena. Jag.
Wet. Och. Högt. Wårderar.
Eder. Wånskap. Emot. Mig.
Den. Är. Gammal. Upriktig. Och. Stadgad.
Den. Har. Gagnat. Och. Förndgt. Mig. Flera. Resor.
Och. En. Ibland. Mina. Trågnaste. Önskingar. Är.
At. Aldrig. Umbåra. Densamma.
De. Genplifter. Den. Fordrar. Af. Mig.
Gidr. Jag. Med. Nöje.
Och. Sker. Sådant. Denna. Gången. I. Följande. Yttran.
Himlen. Belöne. Eder. Som. Dygden. Förtienar.
Ägen. Alltid. Tienliga. Amnen. För. Eder Örwickhet.
Ymnig. Och. Behagelig. Skörd. Följe. På. Eder. Möda.
Och. Eder. Lårdom. Bemötes Ståds. Med. All. Heder.
Den. Tillkommer.
Waren. Mångfalt. Säll. I. Tid. Och. Ewighet.

J. W.

§. I.

Raculum Salvatoris nobis, Favente Deo, paucis enucleandum, in Textu Græco sic habet: Εξουσίη τὰς γραφὰς, ὅτι ἰσχύει δοκεῖτε ἐν αὐταῖς λαλεῖν αἰάμεν ἔχειν. Καὶ ἐκεῖνα εἰσὶν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐαυτῶν. Cardo controversiæ, quæ de sensu horum verborum inter eruditos diu fuit agitata, in verbo ἐξουσίη potissimum vertitur. Quæri autem solet, utrum illud *indicativam*, an vero *imperativam* pariat sententiam. Forma vocis utrique interpretationi faver. Utraque etiam multos & magnos nacta est vindices, quorum heic texere catalogum proposita vetat brevitatis. Utraque ex parte rationes militare minime contemnendas, utramque etiam hypothesin, sanum fundere posse sensum, ultro largimur. Nihilo tamen minus, singulis rite excussis, eos tutius calculos posuisse invenimus, qui modum *imperandi* præferunt, quod B. L. æquiore freti censura, jam evictum dare conabimur.

A

§. II.

§. II.

Primum quidem huic expositioni haud parum favore videtur verbi *ἔρευνᾶν* singularis emphasis, quam, hoc loco, omnino urgendam judicamus. Hoc enim verbum plus importat solertiæ, quam cui responderit industria Judæorum, illa ætate, in scrutandis Scripturis, adhibitæ. Duo igitur hic enodanda veniunt argumenta. *Alterum* concernit nativam significationem ipsius verbi, de quo quæstio instituitur, *alterum* spectat ad studium, quod Judæi ejus ævi Sacris Litteris impendebant. De utroque seorsim. *ἔρευνᾶν* generatim involvit scrutinium sollicitum & exquisitum, quo quis ad ipsa rei viscera penetrat, & quicquid ea in recessu habeat, arcani occultique explorat. Hinc LXX Senes hoc ipso verbo passim reddidisse videmus verba Hebræa שׂוּרַר & חָקַר, quorum utrique, salva differentiâ specifica, tribuitur in genere significatio explorationis studiosæ & adcuratæ, qua quis intimos rei recessus perquirat, eamque integram, omnibus partibus rite lustratis ac probe excussis, pertentat atque cognoscit. Speciatim verbo nostro talis competit indagatio, qualis est canum venaticorum, qui feras latentes sagaci odoratu investigant, & omni nisu eas persequuntur fugientes, donec ipsas, si fieri queat, attingant. Præterea etiam de metallifossoribus adhiberi solet, qui venas auri sagaciter & scienter indagant, repertasque non prius desinunt scrutari, quam ab litas terræ divitias, si id efficere datur, in apricum produxerint.

§. III.

JAm igitur quale fuerit studium, quo veteres Judæorum Doctores scrutandis Sacris pandectis invigilabant, videamus. Non prorsus eorum improbandam arbitramur assertionem, qui Magistros Judæorum in divinis litteris, ætatem trivisse, in iisque evolvendis & expendendis multam operam collocasse statuunt. Eorum tamen præcipuam industriam circa corticem Scripturæ hæsisse, nunquam vel raro ad ipsum nucleum penetrasse, observare liceat. Partim enim, neglecto scrutinio sensus, in studio critico ætatem consumebant, inque litteris, punctis, accentibus, versibus observandis, computandis, notandis, quin & variis inutilibus quæstionibus, omnem fere laborem omnemque honorem ponebant, partim deserta Scripturæ littera, in sensu allegorico venando & traditionibus majorum vel explicandis vel augendis, semet moleste sedulos exhibebant. Quod si interdum verum adsequerentur sensum divinarum litterarum; adeo tamen aciem mentis mox adstringebant præjudicia, quibus laborabant, ineptissima, ut in ipsa etiam luce talparum instar cœcutirent. Certe valde oscitanter Scripturas evolvisse censendi sunt, quos ipsa veritas, Salvator optimus, adeo stupidos stolidosque deprehendit, ut in ipsius persona non possent agnoscere verum Messiam; quamvis viderent eum dictis factisque tam perfecte exprimere imaginem & characterem Messiaë, quem Prophetæ delineaverant, ut ne minima quidem circumstantia discreparet.

ret. Atque his rite observatis & probe comparatis, recte concludimus, Christum vere non potuisse de Judæis prædicare, quod Scripturas ea sagacitate ac diligentia scrutarentur, quam plena emphasis verbi *ἀπευθέτω*, vi eorum, quæ modo dicebantur, importat. Patet igitur, illud ipsum verbum non indicative, sed imperative esse intelligendum.

§. VI.

PRæterea nostræ sententiæ robur addunt verba, quæ sequuntur. Præcipue pronomen *ὁυεις* verbo *δοκῆτε* præmissum. Notum enim est, pronomina personalia verbis præponi non solere, nisi id requirat ratio sermonis *emphatici* vel *discretivi*. Jam vero, cum hic nulla occurrat oppositio personarum, ob eamque causam, nullus sit locus discretioni; relinquatur, emphasis esse statuendam. Sic vero fluit oratio Salvatoris; Si omnia cetera de me testimonia rejicitis, o Judæi, evolvite, quæso, atque perquirite ipsas Scripturas Sacras, & inventietis, ea de me copiosissime & luculentissime testari. Ne vero hunc laborem detrectetis, in memoriam revocate domestica vestra principia, *Ipsi enim statuitis, vos vitam æternam in illis habere.* Hæc & nervosa & concinna est oratio. Si vero eam *indicative* repræsentaveris: pervestigatis Scripturas, quia *ὁυεις* vos ipsi, statuitis &c. languida certe evadet. Quid enim attinebat monere, eos non alienis, sed propriis ad scrutinium Scri-

Scripturarum impelli principiis, ubi nullus aderat, qui cogeret, sed sua sponte illud suscipiebant? Nonne res ipsa illud satis loquebatur? Aut igitur statuendum, hanc voculam esse otiosam, aut fatendum, illam orationi *imperativa* emphatice intervenire. Non prius ergo posterius. Nervose enim Chrysostomus, ἡ δὲ γὰρ συλλαβὴ, ἡ δὲ κενεῖα οὐκ ἐστὶ ἐγκειμένη παρὰ τῆς γραφῆς, ἢ μὴ πολὺς ἐταπύκεται Ἰησοῦς ἐν τῷ βιβλίῳ; i. e. Non est syllaba, vel apiculus in sacris Litteris, in cujus profundo non sit grandis quispiam thesaurus.

§. V.

DEinde communiori interpretationi nihil obest pluralis numerus nominis *γραφῶν*. Non enim desunt, quibus Salvator hoc ipso simul digitum videtur intendisse ad privata scripta Judæorum, quæ de Messie persona clarissima continuisse testimonia, & multis Christo præfente, & disputante ad manus fuisse affirmant, indeque Judæos in scrutandis Scripturis non segniter fuisse versatos arguunt. Ratio enim, cur non *γραφῆς*, sed *γραφῶν* adversarios scrutari jusserit Salvator, commode ostendi potest absque precario ejusmodi adsumto. Numero enim multitudinis partim plures partes, integram codicem V. T. constituentes, a diversis scriptoribus consignatæ, indicantur, partim subinuitur, omnes has in testimonio de Jesu, ut vero Messia, perhibendo, amice conspirare. Hoc eo fa-

eilius admittere debemus, quo certius constat, nihil aliud intelligere Novi Fœderis Scriptores, quando *γραφαί* simpliciter nominant, quam libros Veteris Testamenti canonicos. His igitur, ut præ ceteris Judæorum scriptis, singularis inerat dignitas; ita in sensu eximio, seu ut dicitur *καὶ ἐξοχῆ*, nomine *γραφῶν* heic venire Codicem Sacrum, pro certo habemus. Neque enim eos audiendos putamus, qui Scripturæ literam pauca de Christo testari statuere audent. Hoc enim, ut falsissimum, ita & a mente Salvatoris omnino alienum, qui ipse Judæos ad Mosen, tanquam de se testantem, ablegat versu 46.

§. VI.

NEC interpretationi, quam elegimus repugnat verbum *δοκίμη*, quicquid videatur adversariis, qui exinde suæ explicationi robur addere conantur. Ut hoc eo clarius pateat, dubium quod nobis opponunt, solvere volumus. Sic vero argumentantur; Si Christus ideo jubet Judæos scrutari Scripturas, quod statuerent, se vitam æternam in illis habere, necesse est, fateamur, aut *veram* aut *falsam* fuisse hanc eorum *δόξαν*. Hoc ambabus manibus illis concedimus. Sed pergunt: Si *vera*, opus non habebant incitamento. Si *falsa*, vitio laborat argumentatio Salvatoris. Utrumcunque voleris adsumere, salva sententia nostra, locum habere

bere potest. Quod ad *prius* adtinet, nil proh dolor! verius, nihil certius, quam quod homines aliud in thesi docere, aliud in praxi ostendere possint & soleant. Sed istud non curamus, nec urgemus. Nobis *senim posterius* videtur probabilius, Jesum verbo *δοῦναι*. vanam omnino persuasionem intellexisse. Quamvis enim vera sit cogitatio, qua vitam æternam in Sacris Litteris habere statuuntur, qui Christum Scripturæ nucleum vera & viva fide apprehenderunt; vana tamen opinio erat, qua Judæi, Christo nondum agnito, se vitam in illis habere jactitabant. Digitum præcipue intendit Salvator in Legis peritos qui ei omnium impudentissime & pertinacissime contradicebant. Hos enim in sua cognitione Scripturarum, quæ valde erat perfunctoria & superficialia, uti supra audivimus, spem salutis æternæ, & quidem ex puro puto opere operato, posuisse novimus, adeo ut studium legis non tam medium, quam meritum, quo in cœlum ingrederentur, facerent, unde etiam suæ gentis plebeculam legis imperitam, tanquam maledictam, alto supercilio despiciebant. Hoc quamvis ita sit, non tamen, quod volunt, sequitur, vitio laborare argumentum Salvatoris. Argumentabatur καὶ ἀνθρώπων, inque suum usum convertibat prudenter, quod apud adversarios ratum haberi animadverterat. Hanc rationem argumentandi in causa vera & bona, extra vitium adhiberi, nemo sanus dubitat, præsertim si disputator errorem candide detegit, quod hic fecit Salvator

Optimus, qui mox subjicit; *Et ad me venire non vultis, ut vitam adipiscamini*, i. e. sed vel sic ad me venire non vultis, de quo tamen eas testari scire debebatis; quibus verbis errorem non tantum detegit, verum etiam corrigit, docens omnem salutem vitamque æternam quæri debere, in se tanquam auctore, idque ad ductum Scripturarum, quæ singulis pagellis de ipso testimonia continent.

§. VII.

Textus porro *συναφεια* & scopum orationis pro nobis quoque militare, non operosa egere demonstratione arbitramur. Postquam enim versu præcedente, Christus Judæorum taxaverat *ἀνοσια*, qua ipsum rejiciebant, ad tollendam istam, & ut ad meliorem frugem se reciperent, jam eos remittit, ad S. Scripturæ lectionem non perfunctoriam, sed ad diligens potius ejusdem scrutinium. Similiter, quia ex antecedentibus rite evolutis, adparet, scopum Salvatoris totum esse investivum, non encomiasticum; sequitur omnino, Eum heic non laudare in Judæis diligentem & attentam Scripturarum perscrutationem. quam illi si adhibuissent, Christum invenissent: sed neglectum Scripturæ, aut lectionem ejus obiter institutam damnare, & officii eos commonefacere.

Quod

Quod si ad aliorum Codicis S. locorum ὁμολογίας attendere placuerit, quibus nimirum pia Scripturæ ἱερεῖα serio commendatur & inculcatur; etiam exinde pro sensu *imperandi* duci poterit argumentum. Huc pertinent sequentia; Deut. XVII: 18, 19. Jos. I: 8. Luc. XVI: 29. 1. Theff. V: 27. 1. Tim IV: 13.

§. VIII.

Nec tandem prætereundum ducimus veterum versionum & nominatim *Syriaca* consensum. Accedit, imperandi sensui favere antiquissimorum plerosque, ita ut *Cyrillus*, *indicandi* notionem, præferens, ingenue fateatur, omnem antiquitatem sibi adversari. Quod an is minus recte pronuncia- verit, contendente *Bengelio*, & *Nonnum*, atque *Athanasium* * in contrarium allegante, nos quidem jam definire nolumus. Quod si tamen largiendum, utrumque *Nonnum* expressisse sensum, hoc simul negari nequit, *Athanasium* ** alio loco, nobis expresse favere. Huic etiam ὁμολογῶν *Chrysostronus*, *Gregorius Nyssenus*, *Origenes*, *Theophylactus*: Quin & παρὰ γαλατικῶς vulgo olim accepisse ecclesiam latinam, testes sunt *Augustinus* & *Tertullianus*.

Sancte Pater! sanctifica nos in veritate tua,
quia sermo tuus veritas est.

* Athanas. in illud *profeſſi in Pagum*. T. I. f. 989.

** Tom. II. f. 985.

CLARISSIME DOMINE CANDIDATE.

Quanta sit utilitas armaturæ Philologicæ ad propulsandos
contradicientes, nemo nisi hospes in Theologia nescit.
Si quis igitur honore dignus censendus sit, ille certe, qui in
genuinum Scripturæ S. sensum inquirit; hoc ipso enim & Ecclesiæ
& litteris insigne adfert emolumentum. Quantum igitur commo-
di Ecclesiæ de Te Tuæque industria hac in re sibi polliceri queat,
alterum hocce Tuum specimen Academicum, ubi materiem,
elegisti elegantissimam, & eam, licet maxime spinosam, bre-
vissimo temporis spatio, tanta elaborasti concinnitate, pro-
dit. Supervacaneum itaque esset in laudes tuas, etsi be-
ne meritas, excurrere. Permite tamen, ut egregias animi
dotes, doctrinam & honores Philosophicos, quibus ob for-
titudinem Musarum in castris præstitam brevi mactaberis,
gratuler; rovens Summum Numen omnibus, quæ optari
possunt, Te accumulés bonis.

adplaudens scripsi
GUST. CHRONANDER.